

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİ ŞARKILARIN SÖZLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Nazike KARAGÖZOĐLU¹

ÖZET

Düğünler, dini, milli, askeri törenler, çocuk oyunları gibi insan yaşamının her türlü etkinliğinde müzik vardır. Sözleri ve melodisi ile şarkılar, insanları bilişsel, duyuşsal ve sosyal açıdan etkileyen bir güce sahiptir. Bu etkisiyle müzik kişileri iyiliğe, güzelliğe, birlik ve beraberliğe yönlendirebileceği gibi şiddet, intihar, ayrımcılık gibi olumsuz durumlara da yönlendirebilmektedir. Bu araştırmada 4. sınıf öğrencilerinin en sevdiği şarkıların belirlenmesi ve bu şarkıların sözlerinin Türkiye’de uygulanan öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma modelinin benimsendiği bu çalışmada veriler görüşme ve doküman incelemesi yoluyla elde edilmiş olup içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 32’si kız ve 28’i erkek olmak üzere toplam 60 öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin en sık dinledikleri 19 şarkı belirlenmiştir. Bu şarkılardan sadece 4 tanesi adalet, dostluk, yardımlaşma ve sevgi değerleri ile ilişkilendirilmiştir. Sevilen diğer şarkılar ise herhangi bir değerle ilişkilendirilememiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Değer Eğitimi, Şarkı.

INVESTIGATING OF THE LYRICS OF THE SONGS LISTENED TO BY THE 4TH GRADE STUDENTS WITH IN TERMS OF VALUES EDUCATION

ABSTRACT

There is music in all kind of events of human life such as weddings, religious, national and military ceremonies, children’s game etc. The songs have the power to influence people cognitively, affectively and socially with lyrics and melodies. Music can also lead people to negative situations with this effect such as violence, suicide and discrimination as well as it can lead to goodness, beauty, unity and solidarity. The aim of this reasearch is to determine the favorite songs of 4th grade students and to analyze in terms of care values in the Turkish education program. İn this qualitative research. The datas were analyzed by content analysis and procured through interview and document analysis. The study group of the research consisted of 60 students (32 girls and 28 boys). According to research, 19 favorite songs were determined. Only 4 of them were associated with justice, friendship, help and love. The other songs couldn’t be associated by any value.

Keywords: Primary School, Value Education, Song.

¹ Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, nkulantas@gmail.com, nazike.karagozogu@yobu.edu.tr

GİRİŞ

Hayatımızın her köşesinde evde, okulda, sokakta, arabada her yerde müzik dinleyen insanları görürüz. Ruh halimiz dinlediğimiz müzik türünü etkiler. Mutlu olduğumuzda hareketli şarkılar dinlerken canımız sıkıldığında, duygusal hissettiğimizde daha sakin, duygusal şarkılar dinlemeyi tercih ederiz. Müzik duyguların ifadesini kolaylaştırarak insanın psikolojik olarak rahatlamasını sağlayan bir araçtır. Geçmişten günümüze âşıkalar aşkı şarkılarla ilan etmiş, kayıplardaki acı ağıtlarda dile getirilmiştir.

Müzik, besteci A. Adnan Saygun tarafından “*Sözcüklerle anlatılamayan duygularımızı, heyecanlarımızı bu duygu ve heyecanları sezdirecek, duyuracak tarzda düzenlenmiş; sesler aracılığıyla başka ruhlara yansıtma sanatı.*” (MEB, 2017, s. 2) olarak tanımlanmıştır. Duymak istenilen her ses müzik olarak ele alınabilir; ancak her ses insan ruhunda olumlu etkiler bırakmaz. Bazı müzik parçaları insan ruhunu tahrip ederek mutsuz ettiği gibi bazı müzik eserleri de insanı mutlu ederek hayatta başarılı olmasına yardımcı olur (Okatan, 2012, s. 33).

Müzik, hem sanat hem de bir eğitim öğretim aracıdır. Müzik insanı rahatlatarak, yumuşatarak geliştirir. Eflatun’un görüşüne göre sanat ve estetik eğitimi, bireylerin ahlaki eğitimini etkiler. (Eskioğlu, 2003, s. 116). Yapılan araştırmalara göre (Bilhartz, Bruhn ve Olson, 1999; Şendurur ve Akgül Barış, 2002; Crncec, Wilson ve Prior, 2006; Şen, 2010; Uluğbay, 2016) küçük yaşlardan itibaren müzik eğitimi alan ve müzik etkinliklerine katılan çocuklar bilişsel, duyuşsal ve sosyal açıdan daha sağlıklı gelişim göstermektedirler.

Eflatun’un “*Müzik, terbiyenin esaslı vasıtasıdır. Müzik bir eğlence aracı değil, güzellik, iyilik ve eğitim aracıdır.*” sözü müziğin eğitimdeki yerini vurgulamak açısından önemlidir. Müzik çocukların kişiliğinin oluşmasında, yaşam tarzının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir (Okatan, 2012, s. 33). Dünyada bütün toplumlar tarih boyunca müziğin eğitim işlevine inanarak, müziğe bir eğitim aracı olarak büyük önem göstermişler, ilk çağlardan bu yana Doğu-Batı felsefecileri ile müzik kuramcıları, müziğin çok etkili bir eğitim öğretim aracı olduğu üzerinde durmuşlar ve müziğin, çocuk eğitiminde kullanılmasının gerekliliğini önemle savunmuşlardır (MEB, 2017, s. 2). Aristoteles, “*Duyguları tam olarak anlatma konusunda hiçbir şey ritim ve şarkı söyleme kadar güçlü değildir. Mademki bu o kadar güçlü bir etkidir, şu halde müzik çocukların eğitiminde mutlaka kullanılmalıdır.*” sözleri ile eğitimde müziğin önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir (Güler, 2008, s. 49). Şarkılarda tekrarlanan sözlerin, ritim ve melodinin etkisiyle kolay ezberlenebilmesi, yıllar geçse de şarkı sözlerinin kolayca hatırlanabiliyor olması eğitimde etkili olarak kullanılabileceğinin göstergesidir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanununun 8. maddesine göre yapılacak yayınlar; “*Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz; toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz; çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez; alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez; müstehcen olamaz; şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.*” ifadeleri ile şarkılar da yayın hizmetine dahil olmak üzere, yapılacak yayınların toplumun milli, kültürel ve toplumsal değerlerine uygun olması hususuna önem verildiğini göstermektedir.

Yapılan araştırmalar, çocukların ve gençlerin dinledikleri şarkılardan psikolojik olarak etkilendiğini örneğin, şiddet içeren sözlerin yer aldığı müzikleri dinleyen çocukların, şiddet eğilimi gösterdiklerini (Anderson, Carnagey ve Eubanks, 2003; Taşal ve Vural, 2011) ortaya koymaktadır. Güner (1995) tarafından yapılan, 14-17 yaş arasındaki ergenlerin dinledikleri müzik türünün (arabesk, heavy metal, klasik batı) çeşitli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet vb.) depresyon ve saldırganlık düzeylerine etkisinin incelendiği çalışmada, arabesk müzik dinleyen öğrencilerin depresyon düzeylerinin yüksek olduğu; heavy metal müzik dinleyenlerin ise saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sezer (2011) tarafından yapılan çalışmada da yine bireylerin gündelik yaşamda dinlemeyi tercih ettikleri müziğin öfke durumları ve psikolojik belirtileri üzerinde önemli derecede etkisinin olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Uluçay (2018) da yaptığı çalışmada öğrencilerin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilim düzeyini anlamlı olarak etkilediği ve içeriğinde umutsuzluk öğesini yoğun olarak barındıran arabesk müzik dinleyenlerin şiddet eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Her birimiz kulağımıza gelen bir şarkı ile birden neşelenir, hareketleniriz, gülümsemeye başlarız. Ya da tam aksine duygulanırız, gözlerimiz dolar, şarkının sözlerinin etkileyciliği veya bize hatırlattığı bir durumla ilgili olarak belki de ağlayabiliriz. Müziğin etkileyciliğine bir diğer örnek olarak mehter marşları veya milli marşlar verilebilir. Marşımızı okurken tüylerimiz diken diken olur, göğsümüz kabarrır. Bizi etkileyen sadece melodi veya ritim midir yoksa sözler mi?

Özgan, Arslan ve Kara (2014, s. 479) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin “*Müziklerde artık kültürel ve milli değerlerden ziyade, kişisel ve geçici beğeniler ön plana çıkmaktadır; öğrenciler artık hızlı ve az sayıda kelimedden oluşan şarkılar dinlemektedir.*” ifadeleri artık sözlerden çok ritme önem verildiğini göstermektedir. Bu nedenle de bugün yazılan pop müzik şarkılarının sözlerinde bir anlam bütünlüğü veya öğreticilik söz konusu olmamaktadır. Oysa çocukların izlediği çizgi filmlerdeki, reklamlardaki konuşmalar, dinledikleri şarkıların sözleri, okudukları kitaplarda yer alan ifadeler vb. tümünün milli ve manevi değerler gözetilerek hazırlanması ve çocukların hizmetine sunulması gerekmektedir.

Robbins’e (1993) göre değerler, gideceğiniz yönü belirleyen pusulalardır. Neleri yapıp, neleri yapmamanız gerektiğini söyleyen de değerlerdir. Değerler, kendi hayatımızda neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusundaki inançlarımızdır.

Değerler her kararın rehberidir (Akt.: Arslanoğlu, 2005, s. 64-65). Toplumların her birinin tarihi, kültürü, inançları doğrultusunda oluşturmuş olduğu kendine özgü değerler sistemi vardır. Bu sistemin işlerliği, toplumun uzun süre ayakta kalabilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlayabilmesi ve toplum içerisinde çatışma ve huzursuzlukların yaşanmaması için değer öğretimi büyük önem taşımaktadır.

Bir toplumun ilerlemesi sahip olduğu milli ve kültürel değerlere sahip bireyler yetiştirmesine bağlıdır. Değerlerin önemini kaybettiği toplumlarda pek çok sorun baş gösterebilmektedir. Örneğin terörizmle mücadele etmek zorunda kalan toplumlarda vatanseverlik, rüşvetle ve yolsuzlukla boğuşan toplumlarda dürüstlük, aile kurumunun ciddi şekilde zarar gördüğü toplumlarda aile birliğine önem verme, yoksullukla savaşılan toplumlarda ise çalışkanlık ve sorumluluk değerlerine ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir (Akyol, 2017, s. 377).

2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değerlerin, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağı olduğu ifade edilmiş, “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” kök değerler olarak belirlenmiştir.

Değer eğitimi ailede başlar ve okulda devam eder. Okulda yapılan eğitim planlı ve düzenli olarak yapılmaktadır. Ancak çocuklar okul dışında da onları olumlu veya olumsuz etkileyebilecek pek çok uyarana maruz kalmaktadır. Özellikle sosyal medya, izlenen televizyon programları, diziler, reklamlar, şarkılar, türküler, okunan kitaplar, yakın arkadaşlar vb. pek çok etken seçici davranılmadığında milli ve manevi değerlerin benimsetilmesinde olumsuz etkenler haline gelebilmektedirler.

Literatür incelendiğinde değerler eğitimi ve değerler eğitiminde kullanılabilecek yöntemlere ait pek çok çalışmanın mevcut olduğu görülmüştür. Öğrencilerin dinledikleri müzik türlerinin belirlendiği (Bulut ve Altay, 2012; Bozkurt, Zahal ve Türe Uyan, 2015; Taşal ve Vural, 2011), müziğin bireyler üzerindeki etkisinin araştırıldığı (Sezer, 2011; Alkaya Yener, 2011; Özgan, Arslan ve Kara, 2014), bazı müzik türlerinden örnek eserlerin veya bazı sanatçıların eserlerinin değerler açısından incelendiği (Arıcı ve Er, 2017; Turhan ve Kova, 2012; Erdoğan, 2015) ve ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler açısından incelendiği (Yükruk ve Akarsu, 2015; Uluçay, 2012; Sarıkaya, Dönmez ve Kurtaslan, 2016) çalışmalara da rastlanmıştır. İlkokul öğrencilerinin dinledikleri şarkıların değerler eğitimi açısından incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada öğrencilerin en sık dinledikleri sanatçı/şarkıcı/ müzik grupları ve en sevilen şarkıların belirlenmesi, belirlenen şarkı sözlerinin öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının, müzik ve değerler eğitimi alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma modeli ile yapılan bu çalışmada veriler görüşme ve doküman incelemesi yoluyla elde edilmiş olup içerik analizi ile çözümlenmiştir. Öğrencilerin en sık dinledikleri şarkıların belirlenmesi amacıyla görüşme tekniği, belirlenen şarkıların sözlerinin değerler açısından analizi için de doküman incelemesi ve içerik analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesi Yıldırım ve Şimşek (2011) tarafından, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi olarak ifade edilmiştir. Görüşme ise insanların neler düşündüğünü saptayarak onların duygu, deneyim ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2009). Bu çalışmada, önceden belirlenen soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formları doğrultusunda gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

1.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Okulun bulunduğu il	Cinsiyet	Sayı
Ankara	Kız	17
	Erkek	12
Yozgat	Kız	15
	Erkek	16
Toplam		60

Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat ve Ankara illerinden seçilen birer ilkokulun 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 32’si kız ve 28’i erkek olmak üzere toplam 60 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın yapılacağı okul ve sınıflar tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışmaya katılacak çocuklar belirlenirken velinin izni, öğretmenin izni ve çocuğun gönüllülüğü esas alınmıştır.

1.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Görüşme soruları, ilgili alan yazın incelenerek oluşturulmuş geçerliliğin sağlanması amacıyla Türkçe ve sosyal bilgiler eğitiminde uzman iki akademisyen tarafından incelenmiştir. Görüşme yapılmadan önce 10 öğrenci ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonuçları ve uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formlarına son hali verilmiştir. Hazırlanan görüşme formu, kişisel bilgilerin yanında toplam 4 sorudan oluşmaktadır.

1.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanması sırasında, görüşmeler gerçekleştirilmeden önce öğrencilere araştırmanın amacı hakkında kısaca bilgi verilmiş ve daha sonra uygulamalara geçilmiştir. Araştırmada Yozgat'ta 31, Ankara'da 29 olmak üzere toplam 60 görüşme yapılmıştır. Günde 8-12 öğrenci ile görüşülmüş olup görüşmeler 6 günde tamamlanmıştır. Her bir uygulama yaklaşık olarak 10 dakika sürmüştür.

Görüşmelerde, araştırmacı tarafından sözlü olarak sorular sorulmuş ve öğrenci cevapları araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda belirlenen şarkıların sözleri araştırılarak incelenmiştir.

1.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. Bu çalışmada da elde edilen veriler belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmıştır. Belirlenen temalar MEB tarafından kök değerler olarak ifade edilen on değeri kapsamaktadır. Şarkıların sözlerinde bu on değer, kelime olarak doğrudan yer alması veya değerleri çağrıştıran ifadeler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda şarkı sözleri araştırmacı, yüksek lisans eğitimi almış bir sınıf öğretmeni ve değerler eğitimi alanında uzman bir akademisyen olmak üzere üç kişi tarafından birbirinden bağımsız olarak incelenerek bulguların geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Veriler, frekans belirtilerek tablolar halinde sunulmuş ayrıca öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

2. BULGULAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler ve şarkı sözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi yoluyla elde edilen veriler tablolar halinde sunularak yorumlanmış, öğrenci ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

Öğrencilerin en sevdiği sanatçı/şarkıcı veya müzik gruplarının hangileri olduğunu belirlemek üzere “*En sevdiğiniz sanatçı/şarkıcı veya müzik grubunun adını söyler misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin En Sevdiği Şarkıcılar/Sanatçılar

En çok sevilen şarkıcı/sanatçı	Kız	Erkek	Toplam
Bariş Manço	4	4	8
Aleyna Tilki	6	-	6
Çağatay Akman	1	5	6
Tarkan	3	2	5
Reynmen	1	4	5
Hadise	5	-	5
Gazapizm	-	3	3
İki Kardesh	-	2	2
Edis	1	1	2
Gülşen	2	-	2
Alper Erözzer	2	-	2
Adamlar	-	2	2
Rauf	2	-	2
Gökçe	1	1	2
İrem Derici	2	-	2
Ezhel	-	1	1
Athena	-	1	1
Yabancı	2	2	4
Toplam	32	28	60

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerden 8 kişi Barış Manço'yu, 6'şar kişi Aleyna Tilki ve Çağatay Akman'ı, 5'er kişi Tarkan, Reynmen ve Hadise'yi beğenmekte ve dinlemektedir. Ayrıca Gazapizm, İki Kardesh, Edis, Gülşen, Alper Erözer, Adamlar, Rauf, Gökçe, İrem Derici, Ezhel, Athena en sevilen sanatçı/şarkıcı ve müzik grupları olarak belirlenmiştir. 4 öğrencinin de her biri farklı şarkıcılar olmak üzere, yabancı müzik dinledikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin en sık dinledikleri ve dinlemekten hoşlandıkları şarkıları belirlemek üzere “*En çok hangi şarkıyı dinlemeyi seviyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin En Sevdikleri Şarkılar

En çok sevilen şarkı	Kız	Erkek	Toplam
Gece Gölgenin Rahatına Bak	1	5	6
O Sen Olsan Bari	6	-	6
Derdim Olsun	1	4	5
Yolla	3	2	5
Yaz Dostum	2	3	5
Şampiyon	5	-	5
Heyecanı Yok	-	3	3
Arkadaşım Eşek	2	1	3
Bana Ne	-	2	2
Bir İhtimal Biliyorum	2	-	2
Enerji	2	-	2
Zombi Mahali	-	2	2
Yaz Geldi	2	-	2
Tuttu Fırlattı	1	1	2
Ben Tek Siz Hepiniz	2	-	2

Dudak	-	1	1
Çok çok	1	-	1
Felaket	-	1	1
Mesela (Arsız Gönül)	-	1	1
Fake Love	1	-	1
Nirvana	-	1	1
What is Love?	1	-	1
Faded	-	1	1
Toplam	32	28	60

Tablo 3'e göre öğrencilerden 6'şar kişi Çağatay Akman'ın "Gece Gölgenin Rahatına Bak" ve Aleyna Tilki'nin "O Sen Olsan Bari" adlı şarkısını, 5'er kişi Reynmen'in "Derdim Olsun", Tarkan'ın "Yolla", Barış Manço'nun "Yaz Dostum" ve Hadise'nin "Şampiyon Şeker" adlı şarkılarını dinlemekten hoşlandıkları belirlenmiştir. Öğrenciler tarafından en sık dinlenen diğer şarkılar ise şunlardır: "Heyecanı Yok, Arkadaşım Eşek, Bana Ne, Bir İhtimal Biliyorum, Enerji, Zombi Mahali, Yaz Geldi, Tuttu Fırlattı, Ben Tek Siz Hepiniz, Dudak, Çok Çok, Felaket, Mesela (Arsız Gönül)". 4 öğrencinin de "Fake Love, Nirvana, What is Love?, Faded" adlı şarkılar olmak üzere yabancı şarkıları dinlemekten hoşlandıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin en sevdiği şarkılar belirlendikten sonra bu şarkıların sözleri değer eğitimi açısından incelenerek elde edilen veriler Tablo 4'te sunulmuştur. Öğrencilerin en sevdiği şarkı olarak nitelendirdikleri şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının öğretmeyi hedeflediği ana duygunun ne olduğuna dair sorulan sorulara verilen cevaplar da bu kısımda yer almıştır.

Tablo 4: En Sevilen Şarkılarda Yer Alan Değerler

En sevilen şarkı	Değerler (Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik)
Gece Gölgenin Rahatına Bak	Yok
O Sen Olsan Bari	Yok
Derdim Olsun	Yok

Yolla	Yok
Şampiyon	Yok
Heyecanı Yok	Yok
Arkadaşım Eşek	Arkadaşlık/dostluk/sabır/doğa sevgisi
Yaz Dostum	Sevgi/ yardımlaşma/paylaşma/dayanışma
Bana Ne	Hoşgörü/ adalet
Bir İhtimal Biliyorum	Yok
Enerji Sinerji	Arkadaşlık/dostluk
Zombi Mahali	Yok
Yaz Geldi	Yok
Tuttu Fırlattı Kalbimi	Yok
Ben Tek Siz Hepiniz	Yok
Dudak	Yok
Çok çok	Yok
Felaket	Yok
Mesela (Arsız Gönül)	Yok
Fake Love	
Nirvana	Yabancı şarkı olduğu için sözleri değerler açısından incelenmemiştir.
What is Love?	
Faded	

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin en sık dinledikleri şarkılardan sadece dört tanesi değerler ile ilişkilendirilmiştir. Barış Manço şarkılarında “sevgi, özlem, dürüstlük, adalet, hasret, vatan sevgisi, aşk, çalışkanlık, zengin-fakir, paylaşmak, yardımseverlik, kardeşlik-dostluk” gibi pek çok değeri hikaye tadında, atasözleri ile destekleyerek bir âşık edası ile anlatmaktadır. Onun şarkıları değerler eğitiminde etkili bir öğretim materyali olarak kullanılabilir özelliklere sahiptir. Yapılan araştırmada sanatçının “Yaz Dostum ve Arkadaşım Eşek” adlı iki şarkısı en sevilen şarkılar arasında yer almıştır:

“Yaz Dostum” şarkısının “Güzel sevmeyene adam denir mi?/Selam almayana yiğit denir mi?/Altı üstü beş metrelik bez için/Boşa geçmiş ömre yaşam denir mi?” sözleri sevgi değeri ile ilişkilendirilmiştir. “Yoksul görsen besle kaymak bal ile/Garipleri giydir ipek şal ile/Öksüz görsen sar kanadın kolunu/Kimse göçmez bu dünyadan mal ile” sözlerinin yardımlaşma/paylaşma değeri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Bize hayattan dersler veriyor, şöyle yap bunu yapma gibi.”
- “Bize öğütler veriyor. Yoksullara yardım etmemizi mesela, yetimlere yardım etmeyi falan...”
- “Barış Manço’nun bütün şarkılarını seviyorum ben, okulda Barış Manço günü yapılmıştı bu şarkıyı dinleyince çok sevdim.”
- “Müziği çok güzel onun için seviyorum.”
- “Öğretmenimiz gibi bizim iyiliğimiz için yapmamız gerekenleri ya da yapmamamız gerekenleri bu şarkısıyla bize anlatmaya çalışıyor, bence öğretmen gibi.”

“Arkadaşım Eşek” şarkısının ana temasının arkadaşlık olduğu görülmektedir. Şarkıda arkadaştan uzun süreli yaşanan ayrılıktan dolayı duyulan özlem dile getirilmiştir. “Uzun kulaklarını son bir kez salla/Tüm eski dostlarımdan bir haber yolla/Ayrılık geldi başa, katlanmak gerek/Seni çok çok özledim arkadaşım eşek” sözleri “sevgi, sabır ve dostluk” değerleri ile ilişkilendirilebilir. “Yaban tayları çayıda tepişiyor mu?/ Çilli horoz kedilerle dövüşüyor mu?/Sarı kız minik buzağıyı süttten kesti mi?/Kuzularla oğlaklar sevişiyor mu?” sözleri de doğa ve hayvan sevgisi ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Sevdiğim tarz olduğu için bu şarkıyı dinlemeyi seviyorum.”
- “Hareketli bir şarkı olduğu için seviyorum.”
- “Çok hareketli ve hayvanları anlatıyor. Sözleri ve arka fonundan dolayı seviyorum yani müziğini de seviyorum.”

- “Arkadaşıktan bahsediyor, müziği ve sözleri kulağıma hoş geliyor tam bana göre uygun.”

Çağatay Akman’ın “Gece Gölgenin Rahatına Bak” şarkısının sözleri incelendiğinde herhangi bir anlam bütünlüğünün olmadığı, öğretici bir ana duyguya sahip olmadığı belirlenmiştir. Şarkının bir dörtlüğünde adalet kavramı geçmektedir: “Adaleti koyduk ortasına/Dön dedi döndük voltasına/Fakirin paradan haberi yok ama/Zenginin meyvesini koy votkasına” ancak burada da değer olarak bir öğretilen söz edilememektedir. Şarkıda geçen “Azrail göz kırpsa/Ecel bize kucak açsa/Ölüm kapıda durmuşsa/Ecel sonumuz olmuşsa” gibi ifadelerin öğrencileri olumsuz etkilemesi de muhtemeldir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Tam benim tarzım güzel sportif geliyor bana. Bir şey öğretmiyor sadece kafiyeli kelimeler kullanılmış.”

- “Rap müzikler çok hareketli ve ritimli olduğu için seviyorum. Bir sürü şey anlatıyor.”; “Sözlerini ve melodisini beğeniyorum. Bu şarkının ne öğretmeye çalıştığını bilmiyorum.”

- “Rock müziğe benzediği için, sevdiğim tarzda olduğu için beğeniyorum. Konusu aşktır, aşkı anlatıyor bence.”

- “Eğlenceli ve hem rap hem de arabesk bir şarkı olduğu için dinlemeyi seviyorum. Ana fikir yok ama eğlenceli bir müzik.”

- “Hızlı hızlı sözcükleri unutmadan söylemek hoşuma gidiyor kolayca ezberleyebiliyorum. Ayrıca müziği de çok hoşuma gidiyor, çok hareketli. Şarkıda bazı şeylerde birbirimize destek olmamız gerektiğini anlatıyor.”

Aleyna Tilki’nin “O Sen Olsan Bari” şarkısının sözlerinde aşk konusunun işlendiği belirlenmiştir. “Çaldığın o kalbi, yerine koy lütfen/Eğer hislerinden, pek emin değilsen/Aradığın aşksa en güzelinden/O zaman başka/Açarım kapıları hazırım dünden” gibi sözlerin sevgi değeri ile ilişkilendirilebileceği düşünülse de burada ifade edilen sözlerin daha çok kadın-erkek ilişkilerine vurgu yapmakta olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Şarkının sözlerinin uyumlu olmasından dolayı hoşuma gidiyor. Bir şey çalmanın kötü olduğunu ve öyle yaparsak üzülebileceğimizi ama özür dilerse onu affedebileceğimizi anlatıyor.”

- “Şarkının güzel ve havalı olmasını seviyorum. Bir kişiyi sevmek ve onu görmemek ana fikri bu olabilir.”

- “Çünkü çok güzel sözleri ve söyleyen kıızı çok seviyorum. Şarkının konusu aşk ve sevgidir, duygusal bir şarkı bence.”

- “Güzel ve anlamlı olması bu şarkıyı sevmemin nedenidir. Şarkıda hayal kırıklığı anlatılıyor.”

- “Bu şarkının çoğunu ezberlemem daha kolay oldu bu yüzden dilimden düşüremiyorum, o kadar çok söyledim ki annem bu şarkıyı duymak istemiyorum artık bıktım diyor. Şarkı sevgi ve aşktan bahsediyor bir şey öğretmiyor yani.”

- “Şarkının müziğini çok beğeniyorum, bütün arkadaşlarım dinlediği için ben de dinlemeye başladım.”

“Derdim olsun/Kadehler dolsun/Ben kaybederken Azrail seyre dursun/Dinliyorsun, görmüyorsun/Kurban ederler kimlerle geziyorsun?...; Kararı vermişim ben ellerimse kanlıymış/Tanrı vurdu saza/Ölmeden mezara” gibi benzer sözlerin yer aldığı Reymen’in “Derdim Olsun” adlı şarkının sözlerinde de yine bireye kazandırılması gerektiği düşünülen kök değerlerden herhangi birine rastlanamamıştır.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Güzel oluğu için dinliyorum, yardım etmeyi anlatıyor.”

- “Şarkıcının sesini, tarzını beğeniyorum. Yaşamının zor olduğunu anlatıyor bence.”

- “Güzel ve akılda kalıcı bir şarkıdır. Derdin olsa da dik duracaksın, ben bu şarkıdan bu mesajı alıyorum.”

- “Hızlı ve hareketli olduğu için seviyorum. Sözleri biraz anlamsız olabilir.”

- “Hareketli olduğu için ve ben rap müzikten hoşlandığım için dinliyorum. Derdimizin olmamasını anlatıyor.”

Tarkan’ın “Yolla” adlı şarkısının sözlerinde hayatın zorluklarına karşı sabretmek ile ilgili sözler gibi görünse de aslında daha çok yakınma, isyan sözleri olduğu düşünülmüştür. “Yolla, yolla kaderim yolla/Acıları bana yolla/Ne de olsa/Dert babasıyım ya ben/Vur ya lafi mı olur vur ya/Düşene bir de sen vur ya/Ne de olsa/Sabır taşıyım ya ben” nakaratında sabır kelimesinin geçtiği görülmektedir. Ancak bu şarkıda sabırlı olmanın değerinden ziyade bir sitem ifade edilmektedir. Ayrıca kültürel anlamda manevi değerlerimiz bizlere düşenin elinden tutmayı nasihat ederken şarkıda “Düşene bir de sen vur ya” ifadesi bu değerlere ters düşmektedir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “O kadar hareketli bir şarkı ki duyduğumda dans edesim geliyor. Kadere küsmek, darılmak gibi şeyler anlatıyor.”

- “Sözleri beni rahatlatıyor. Şarkının öğretmek istediği her şeye razı olmak galiba...”

- “Hep aklıma geliyor ve çok hareketli olduğu için seviyorum. Kadere isyan bence o yüzden bir şey öğretmiyor bence.”

- “Bu şarkıyı dinlediğimde kendimi daha cesaretli hissediyorum. Sanki her yükün altından kalkabileceğimi düşünüyorum. Şarkının konusu cesaret ve kendine güvenmek.”

- “Hareketli müziğinden dolayı seviyorum. Şarkı kader ve acıdan bahsediyor.”

Hadise'nin “Şampiyon” şarkısında işlenen herhangi bir konu yoktur. “Şampiyona şeker geliyor, geliyor/ Yıldızı var başında, başım dönüyor” gibi birbiri ile anlam ilişkisi olmayan cümlelerin sıralandığı bir şarkıdır. Herhangi bir değer ile ilişkilendirilememiştir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Onu yani Hadise'yi çok sevdiğim için şarkısını da seviyorum, saçlarını, sesini beğeniyorum. Şeker sevmeyi anlatıyor.”

- “Hareketli ve beni neşelandiriyor. Başarılı olursan kazanırsın.”

- “Nerdeyse sözlerinin hepsini biliyorum ama önüme çıktı dinledim hoşuma gitti bir de baktım ki ezberlemişim. Şarkıda anlatılan şey, kazanırsan ödül alırsın.”

- “Sözlerini çok seviyorum. Kolayca ezberlenebilen bir şarkı. Şampiyonlara şeker verilecekmiş.”

- “Kardeşimin gösterisinde kullandıkları şarkıydı, sürekli dinlediğim için ezberledim ve sevmeye başladım. Konusunu bilmiyorum.”

Gazapizm adıyla şarkı söyleyen Anıl Murat Acar'ın şarkısı “Heyecanı Yok” adlı şarkının, en çok izlenen dizilerden biri olan “Çukur” dizisinin müziği olması bu şarkının çok dinlenmesine neden olarak gösterilebilir. “45. Altın Kelebek Ödülleri En İyi Şarkı Ödülü”nü kazanan şarkının sözleri incelendiğinde, bireyin sahip olması beklenen değerlerden herhangi birine rastlanamamıştır. Bunun yanı sıra “Yaşama sevincine el koyan denge/Ve umutların er geç ölür... Elinde silahla komiser var/Üstümde, başımda kan izi var/Önümde kocaman valizler var/Burada panda yok develer var!” gibi sözlerde görüldüğü gibi birbirini tamamlamayan, ilişkisiz sözlerden ibaret olduğu hatta zaman zaman öğrenci psikolojisini olumsuz etkileyebilecek sözlerin de yer aldığı görülmektedir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Çok güzel olduğu için dinlerim. Hayatın düzensiz olmasını anlatıyor.”

- “Çok güzel olduğu için seviyorum, bir sürü şey anlatıyor ama bilmiyorum aklıma gelmedi.”

- “Beni heyecanlandırıyor, çok hareketli bir şarkı. Dünyanın sıkıcı olduğunu anlatıyor.”

İkikardesh adlı bir grup olarak şarkı söyleyen Ravil Agayev ve Kamil Agayev'in “Bana Ne” adlı şarkısında fakir ve zengin yaşamındaki eşitsizlikten bahsedilmiş olması, dolaylı olarak da olsa adalet değeri ile ilişkilendirilebilir.

Ayrıca şarkıda geçen “Taş koyduk gencin hayaline/Peki bu terazinin ayarı ne?/Erkek yapar eder dediniz de/Kadının şiddette yararı ne?” sözlerinde son günlerde daha sık yaşanmaya başlanan kadına şiddet olaylarına değinilmiş olmasından dolayı hoşgörü ve adalet değeri ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Müziği çok güzel, sözlerinden ders alınabilir. Yalan dünyanın olduğunu anlatmak için yazılmış bir şarkıdır.”

- “Ritmi çok güzel. Dünyanın güzelliğini anlatıyor.”

Gülşen’in seslendirdiği “Bir İhtimal” adlı şarkının sözleri de herhangi bir değerle ilişkilendirilememiştir.

Bunun yanında şarkıda geçen “Yanıyor yanıyorum, sayıyor sövüyorum/ Bitmeyen hesabım var/Almaya geliyorum/Yanıyor yanıyorum, bir ihtimal biliyorum/O da ölmek senin için/Değer mi hiç sanmıyorum” gibi sözlerin çocukları olumsuz etkileyebilecek isyan, intikam, intihar vb. duyguları da yansıttığı görülmektedir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Sözlerini hoş bulduğum için dinliyorum. Bence haksızlığın olmamasını anlatıyor.”

- “Güzel şarkı hoşuma gidiyor. Bence yetişkin şarkısı ama şöyle kısaca duygu ifade eden şarkıları severim.”

Alper Erözer’in “Enerji” şarkısı “Dostlarının hepsi; Bir ‘alo’ uzakta; Ara hadi...” sözlerinden hareketle arkadaşlık/dostluk değeri ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca şarkının “Evden bir çık da/Uygun adım say/ Dışarda hayat var/Olmasın kaygı/Hayat hep aynı/Değiştir sen de/Biraz pozitif bak” gibi sözlerinde hayata olumlu bakışın önerilmesi, teknolojik araç gereçlerin başından kalkmayıp asosyal hale gelen çocuk ve gençleri hareketli olmaya, sokakta oynamaya, arkadaşlarıyla vakit geçirmeye davet etmesi de şarkının olumlu yönlerindedir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Sesini çok sevdim, ben de onun gibi ünlü olmayı istiyorum. Hep evde duruyorsan çık eğlen demek.”

- “Çünkü havalı beğeniyorum, çok yakışıklı. Dışarda arkadaşların var diyor yani evde oturmak çok sıkıcı diyor.”

Adamlar adlı rock grubu tarafından seslendirilen “Zombi Mahalli” adlı şarkı da Gazapizm’in “Heyecanı Yok” şarkısı gibi “Çukur” dizisinde kullanılan bir şarkı olmasından dolayı çok dinlenen şarkı olarak ifade edilmiş olabilir.

Şarkı sözlerinden örnek verilecek olursa: “Şehir değil bura sana torun/İstanbulamıyorum aradığımı/Bebek doğdum da çamura daldım/Dışına baksam kat kat cila/İçeriyi kemiren tahtakuruları”. Şarkının sözlerinde çok anlamsız, birbirinden bağımsız cümlelerin sıralandığı, herhangi bir temadan ve duygudan yoksun sözlerden ibaret olduğu görülmektedir. Dolayısıyla herhangi bir değerle ilişkilendirilememiştir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Ritmik sözlerinin olması bana güzel geliyor. Çukur dizisini sevdiğim için bu şarkıyı da seviyorum. Bu şarkı bir dizi şarkısı olduğu için bir mesaj yok.”

- “Güzel olduğu için dinlerim. Sözlerini tam anlamıyorum sadece müziğini beğeniyorum.”

Rauf’un söylediği “Yaz Geldi” adlı şarkının teması aşktır. “Yaz geldi bak yine yaz geldi bak/Şu yüzüğümü artık parmağına tak/Sensiz geçen günlerime bir dön bak/Acımıyorsan eğer bir de buradan yak” vb. sözleri incelendiğinde kök değerlerden herhangi birine rastlanmamıştır.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Çok güzel bir şarkı. Yaz gelmesi ve sevgili olmak istemesini anlatıyor.”

- “Hoşuma gidiyor. Nedeni yok. Aşkı ve sevgiyi anlatıyor.”

Gökçe tarafından seslendirilen “Tuttu Fırlattı” adlı şarkının konusu aşk ve terk eden kişiye karşı duyulan sitemdir. Şarkının sözlerine bakıldığında “Tuttu fırlattı kalbimi ezdi üstünü çiğnedi/Zamanla geçer dedi zamanla zamanla/Aşkı çabuk söndü beni pabucunun ucuyla/Eze eze geçti ve gitti/Geri sardığı hep aynı sahneyi oynadık/ Bir sağa bir sola yalpalandım durdum/Onu görünce teslim oldum/Bir kere, iki kere, üç kere, dört kere, beş kere; Aaaaaa...” milli veya evrensel herhangi bir değer ifadesine rastlanmamıştır.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “İlk duyduğum şarkı ve ilk ezberlediğim şarkı bu yüzden seviyorum. Kalbimizin çabuk kırıldığını ve zamanla geçmeyeceğini anlatıyor.”

- “Bu şarkıda hem oynayabiliyorum hem de çok seviyorum. Kalbimiz kırıldığı zaman hemen geçmez, küseriz.”

İrem Derici’nin “Ben Tek Siz Hepiniz” şarkısının sözleri bir meydan okuma hissi uyandırmaktadır. Şarkının, “Ben tek, siz hepiniz/Aynaya baktı mı hiç biriniz?/Takmıyorum, takmayacağım/Kimsenin yanına bırakmayacağım/Patates kızartma listede yok/Alem diyetle görsün/İstagramda şişman yok/Hep inceler görüyorsun” sözlerinin tekrarıdan ibaret olduğu, kafiye veya ritmi tutturmak için de düzgün bir Türkçe kullanılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu şarkının da öğrencilere kazandırabileceği herhangi bir değer bulunmamaktadır.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Müziği ve sözleri çok güzel, kolay ezberleyebiliyorsun. Kimseyi kafana takmayacaksın, kendi hayatını yaşayacaksın, kim ne yaparsa yapsın diyeceksin gibi şeyler.”

- “Benim hoşuma gidiyor. Az da olsa mutlu ediyor. Kendimiz tek başımıza yaşayabiliriz. Arkadaşımız olmasa da.”

Edis’in “Dudak” adlı şarkısında herhangi bir değere rastlanmadığı gibi “Tatlım güzelsin de/Korkak bir halin var/Derdim biraz uyku/Sonrası rüyalar/Hayır anlamadım neyin havası bu/Hadi bir dudak bir yanak yolla/Kurumuş yüreğim bir nem alsın/Bir bakarsan sağına soluna/Kim deliden deli anlarsın...” vb. sözlerine bakıldığında Türk toplumu açısından ahlaki olmayan, anlamsız ifadelerin de şarkıda yer aldığı görülmüştür. Şarkıcının “Çok Çok” şarkısı da benzer özelliklere sahip olup herhangi bir değer kazanılmasına katkı sağlayabilecek nitelikte sözler içermemektedir.

Öğrencilerin bu şarkıyı sevme nedenleri ve şarkının ana duygusuna ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- “Çok hareketli bir şarkı, klibindeki danslar çok güzel. Sözleri çok anlamlı değil bence.”

- “Müziği güzel ve hareketli olduğu için seviyorum. Birbirine yakışan insanlar olabileceğini anlatıyor.”

Ezhel adıyla şarkı söyleyen Ömer Sercan İpekçioğlu’nun şarkısı “Felaket” de çocukların sevdiği şarkılar arasında yer almıştır. Şarkının sözlerine bakıldığında, “Güneşi gülüşüne nasıl sığdırdım/Döndürdün kalbimi çöle/Gözünden akan yağmurlar/Döndürür çölleri sele/Saçına kopan fırtınalar/Eserken ruhunda hala/Dediler bu kız neymiş/Dedim felaket felaket” bir kıza duyulan aşkı anlattığı görülmektedir. Değerler açısından incelendiğinde ise herhangi bir değerle ilişkilendirilememiştir.

Öğrencinin bu şarkıyı sevme nedeni ve şarkının ana duygusuna ilişkin ifadesi: “Bu tarz şarkıları dinlemeyi severim. Bir kıızı beğenmeyi anlatıyor.” şeklindedir.

Çocuklar tarafından dinlenen şarkılar arasında belirtilen Athena grubunun söylediği “Arsız Gönül” şarkısında da işlenen tema aşktır. Şarkının “Sen beni bilmezsin o kadar/Darılma bana, günahlarım/Bir yalan koydum ben aklıma/Vurdular zincirlere beni/Daldım kurtlar sofrasına/Bir yalan koydum ben aklıma/Oooo fırtınalar esiyor/Arsız gönül iflah olmuyor/Ben mesela, uçarım mesela, yine de senden kaçamıyorum...” sözleri incelendiğinde kök değerlerle ilgili herhangi bir kavrama rastlanmamıştır.

Öğrencinin bu şarkıyı sevme nedeni ve şarkının ana duygusuna ilişkin ifadesi: “Rock müzik dinlemeyi seviyorum. Benim tarzımda olduğu için Athena’nın bütün şarkılarını dinlemeyi seviyorum. Şarkının sözlerini çok hatırlayamadım.” şeklindedir.

4 öğrenci tarafından sevdikleri şarkı olarak ifade edilen “Fake Love, Nirvana, What is Love?, Faded” adlı şarkılar, öğrencilerin bu şarkıları dinlerken sadece ezgisinden dolayı dinledikleri, sözlerini anlamadıkları düşüncesinden hareketle değerler açısından incelenmemiştir.

Öğrencilerin bu şarkıları sevme nedeni ve şarkının ana duygusuna ilişkin ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

- “Yabancı şarkıları dinlemeyi seviyorum İngilizcemi geliştirmek için dinliyorum. Ayrıca müziği beni iyi hissettiriyor; sözlerini anlamadığım için bizlere öğretmek istediği nedir bilmiyorum ama sanırım sevgiyi anlatıyor.”

- “Şarkıyı ilk duyduğumda hoşuma gitti. Müziğini seviyorum, çok hareketli olduğu için hoşuma gidiyor. Sözleri yabancı olduğu için anlamıyorum.”

- “İngilizce ve Korece karışık bir şarkı ve Korece ilgimi çektiği için dinlemeyi seviyorum. Sevgi nedir onu anlatıyor olmalı.”

- “Sözlerini ve ritmini seviyorum. Birkaç kelimesini anlayabiliyorum. Anlayabildiğim kadarı ile hiç üzülmemek hep mutlu kalmak ümidimizi kaybetmemek gibi şeyler anlatıyor.”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada 4. sınıf öğrencilerinin sevdiği sanatçı/şarkıcı/müzik grubu ve şarkılar belirlenmiş ve bu şarkıların sözleri öğretim programlarında yer alan kök değerler olan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik açısından incelenmiştir.

Öğrencilerin beğendiği 4’ü yabancı olmak üzere 21 sanatçı/şarkıcı belirlenmiştir. Bu sanatçı/şarkıcılar: “Barış Manço, Alevna Tilki, Çağatay Akman, Tarkan, Reynmen, Hadise, Gazapizm, İkikardesh, Edis, Gülşen, Alper Erözer, Adamlar, Rauf, Gökçe, İrem Derici, Ezhel, Athena” dır.

Bu sanatçı/şarkıcıların çocuklar tarafından sevilme nedenleri, televizyon ve sosyal medyada sıkça yer almalarından kaynaklanmış olabilir. Araştırma yapılan Ankara ilindeki okulda değerler eğitimi kapsamında “Barış Manço Günü” yapılmış olduğu bilgisinden hareketle öğrencilerin bu sanatçıyı dinlemeye başladıkları sonucuna ulaşılabilir.

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda en çok dinledikleri 19 Türkçe şarkı belirlenmiştir. Bu şarkılar: “Gece Gölgenin Rahatına Bak, O Sen Olsan Bari, Derdim Olsun, Yolla, Şampiyon, Heyecanı Yok, Arkadaşım Eşek, Yaz Dostum, Bana Ne, Bir İhtimal, Enerji, Zombi Mahali, Yaz Geldi, Tuttu Fırlattı, Ben Tek Siz Hepiniz, Dudak, Çok Çok, Felaket, Mesela (Arsız Gönül)”. Yabancı şarkılar ise “Fake Love, Nirvana, What is Love? ve Faded” şarkılarıdır. Yabancı şarkılar, öğrencilerin sözlerini anlamadan dinledikleri düşünüldüğünden değerler eğitimi açısından incelenmemiştir. Araştırma sürecinde belirlenen şarkılar dinlenmiş ve bu şarkılarda, sözlerden çok müziğin dikkati çektiği, insanı hareketlendirdiği kanaati oluşmuştur.

19 Türkçe şarkının sözleri değerler eğitimi açısından incelendiğinde yalnızca 4 şarkı değerlerle ilişkilendirilmiştir. Bu şarkılardan ikisi Barış Manço'ya ait olan “Arkadaşım Eşek ve Yaz Dostum” şarkıdır. Bu şarkıların sözleri arkadaşlık, dostluk, sabır, sevgi (doğa sevgisi), yardımlaşma (paylaşma ve dayanışma) değerleri ile ilişkilendirilmiştir. Barış Manço'nun eserlerini inceleyen Erdoğan'a (2015, s. 121) göre Barış Manço, duyarlı sanatçı kimliği ile içinde yaşadığı toplumun değerleri ve bu değerlerin giderek yok olmasına karşın bizlere söylemeye çalıştığı ve sıklıkla vurgu yaptığı “helal kazanan, doğruluğu seçen, dürüst davranan, paylaşmayı ve insanlara yardım etmeyi seven, geleneksel değerlere önem veren” insan modellerini, eserlerinde ustalıkla işlemiştir.

Sözlerinin değerlerle ilişkilendirildiği diğer şarkılardan biri İkkardesh adlı müzik grubunun “Bana Ne” adlı şarkısıdır. Şarkıda dolaylı da olsa adalet ve hoşgörü değerlerinin yer aldığı belirlenmiştir. Alper Erözer'in “Enerji” şarkısı ise yine dolaylı olarak dostluk /arkadaşlık değeri ile ilişkili bulunmuştur.

Bir milletin dil ve müziği, kültürü oluşturan en önemli yapı taşlarından ikisidir. Bir milletin dili ve müziğine bakıldığında, o milletin yaşayışı, milli değerleri, gelenekleri ve daha birçok kültürel özelliğine ilişkin bilgiye ulaşılması mümkündür (Onuk, 2009, s. 558). Günümüzde yazılan pop müzik parçalarında bu bilgiye çok az rastlansa da türkülerin çoğunda milli ve kültürel öğeleri görmek mümkün olabilmektedir. Bu kapsamda örnek verilebilecek olan Turhan ve Kova (2012) tarafından yapılan Neşet Ertaş, Aşık Mahzuni Şerif, Aşık Veysel ve Özyay Gönülüm'ün eserlerinin değerler bakımından incelendiği çalışmada, adalet, saygı, sevgi, dürüstlük, doğruluk, hoşgörü, mertlik ve birlik beraberlik gibi değerlerin türkülerde vurgulandığı görülmüştür. Uslu Yardımcı ve Uslu (2015) tarafından yapılan araştırmada da Teke yöresine ait 208 türkü değerler açısından incelenmiş ve türkülerde geleneksellik, iyilikseverlik, güvenlik, evrenselcilik, güç, özyönelim gibi değerlerin yer aldığı görülmüştür.

Yapılan araştırmada, öğrencilerin dinlemekten hoşlandığı diğer 15 şarkının sözlerinde ise herhangi bir değere rastlanmamış olup, şarkıların öğretici bir değere sahip olmadığı hatta bazı şarkılarda öğrencileri olumsuz etkileyebilecek ifadelerin yer aldığı belirlenmiştir. Onur Akdoğu (1995), kolayca algılanabilen, sözel olarak hiçbir sanatsal öğeyi içermeyen, bedbin ve karamsar, tekrara, sekilemeye yoğun olarak yer veren, özgün olmayan, bir başka deyişle kendinden öncekilere benzeyen, monoritim ve monotoni içeren tüm müzikleri yoz müzik olarak nitelmiştir (Akt: Biber Öz, 2001, s. 104). Bu çalışmada incelenen 15 şarkının yoz müzik kapsamına girdiği söylenebilir.

Öğrencilerin dinledikleri şarkılarda öğretici bir özellik olmaması, eserlerin milli ve kültürel değerlerin nesilden nesile aktarılması amacıyla çok, daha fazla gelir elde etme amacı ile üretildiği düşüncesini ön plana çıkarmaktadır.

Öğrencilerin dinledikleri şarkıyı sevme nedenleri ve şarkıların onlara neler öğrettiği yani şarkıların ana duygusunun ne olduğuna dair sorulan sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; öğrencilerin şarkılarda sözlerden çok ritim ve melodiye odaklandıkları, çevrelerinde sık duymalarına, kolay ezberlenebilir sözler olmasına ve hareketli olmasına göre beğenilerinin değiştiği belirlenmiştir. Şarkıların öğreticiliği veya ne öğretmek istediği ile ilgili çoğunun herhangi bir fikri olmadığı, şarkıda geçen herhangi bir cümleyi ana duygu olarak ifade ettikleri görülmüştür. Bu sonuç Taşal ve Vural (2011) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Çalışmada öğrencilerin dinledikleri şarkıcı/müzik gruplarını dinleme nedenlerinin en başında şarkıların melodilerinin güzel olması gelmektedir. Daha sonra ise şarkı sözlerinin güzel-anlamalı olması ve şarkıcıların sesinin güzel olmasının geldiği görülmüştür.

Çocukluk döneminden itibaren alınan müzik eğitiminin kişilere “seçici dinleyici” özelliği kazandırması büyük önem taşımaktadır. Dinlenen müziklerde sadece müzik melodi ögesinin değil, sözlerin de uygun içerikli olmasına dikkat edilmelidir. Genel ahlak kurallarına uymayan, toplumsal yapıyı zedeleyici, millî ve manevî değerlerimizi hiçe sayan söz öbeklerinden oluşan müziklerin dinlenilmesi toplumsal yapının farkında olmadan bozulmasına ve insanlarımızın kültür erozyonuna uğramasına neden olacaktır (Karagöz, 2013, s. 54).

Çocukların dinledikleri şarkılar aileler tarafından takip edilmeli ve küçük yaştan itibaren iyi birer müzik dinleyicisi olmaları yolunda yönlendirilmelidir. Bunun için aileler, çocuklarına farklı müzik türlerini dinleyecek ortamlar hazırlamalı, çocukları olumsuz etkileyecek müzik türlerini dinlememeleri için önlemler almalıdır.

Evde ve okulda öğrencilere bilinçli ve programlı bir şekilde milli kültürümüzün ürünleri başta olmak üzere, evrensel ve sanatsal eserlerin dinletilmesine imkan tanıyan ortamlar oluşturulmalıdır (Bulut ve Altay, 2012, s. 250).

Son yıllarda çıkan Türk pop müziği eserlerinin anlam bütünlüğünden yoksun, birbirinden bağımsız cümlelerin sıralandığı, sürekli aynı kelime veya cümlelerin tekrarlandığı kelime yığınlarından ibaret olduğu görülmektedir. Zaten bu eserler çok uzun süre gündemde kalamamakta ve çabuk unutulmaktadır. Ancak gündemde olduğu süre içerisinde bir çocuğun bile olumsuz etkilenebileceği düşünülürse şarkı sözlerinin dikkatle yazılıp sunulmasının gereği anlaşılmış olacaktır.

Araştırma sonuçlarından hareketle yapılabilecek öneriler şunlardır:

- Çocuklar ve gençler, olumsuz duyguları barındıran, zararlı alışkanlıklara özendiren, cinsellik ve şiddet içerikli mesajlar veren şarkılar yerine sözlerinden de ders alınabilecek, milli ve manevi değerlerimizi hatırlatan şarkılar dinlemeye yönlendirilmelidir.

- Aileler müziğin çocuk eğitimindeki yeri konusunda bilgilendirilmelidir. Ailelerin eğitimi için düzenlenen programlarda değer aktarımı, şarkıların bu süreçteki yeri ve önemi ile müzik kültürü oluşturma gibi konulara da yer verilmelidir.

- İlkokullarda müzik derslerine de matematik, Türkçe dersleri gibi gereken önem verilmeli, öğrencileri milli ve manevi değerleri içeren şarkı ve türküler ile buluşturan etkinlikler düzenlenmelidir.

- Okullarda değer aktarımını içeren şarkı ve türkülerin yer aldığı konserler düzenlenerek öğrencilere, pop müzik dışında da güzel müzik eserlerinin olduğu fark ettirilmelidir.

- Öğrencilerin beğendikleri pop şarkıların müziği üzerine milli ve manevi değerler ile ilgili sözler yazılarak derslerde kullanılması yoluyla pop şarkıların çocuklar üzerindeki etkisinden olumlu yönde faydalanılmış olacaktır.

- Şarkıların sosyal medya, televizyon, radyo gibi araçlardan yayınlanmadan önce sözlerinin incelendiği komisyon oluşturulmalı, değerlerimiz ile çelişen sözler içeren şarkıların yayımına izin verilememelidir. Bu konuda sosyal medyanın da denetlenmesine önem verilmelidir.

- Özellikle anlamsız sözler içeren şarkılar sadece ritmi, melodisi güzel ve hareketli diye 23 Nisan, 29 Ekim gibi önemli günlerimizde dans müzikleri olarak kullanılmamalıdır. Bu tür kutlamalarda tarihimize, kültürümüze, değerlerimize vurgu yapan eserler tercih edilmelidir.

- Bu çalışma 60 öğrencinin dinlediği şarkıların değerler eğitimi açısından incelenmesi ile sınırlıdır. Örneklem arttırılarak farklı yaş düzeylerinde dinlenen şarkılar üzerinde benzer çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyol, Y. (2017). II. meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin değerler eğitiminde edebî ürünlerin ve müziğin kullanımına ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(3), 376-393.
- Alkaya Yener, Y. (2011). Müziğin çocuklar ve yaşlılar üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 119-124.
- Anderson, C. A., Nicholas L. ve Eubanks, J. (2003). Exposure to violent media: The effects of songs with violent lyrics on aggressive thoughts and feelings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 960-971.
- Arıcı, A. F. Ve Er, Z. (2017). Değerler eğitimi aracı olarak türküler: Bir içerik analizi. IV. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler (Ed. T. Şimşek ve B. V. Yıldız) Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği, İstanbul: 18-27.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. *Felsefe Dünyası*, 1(41), 64-77.
- Biber Öz, N. (2001). İnsanın kültürel gelişiminde müzik eğitiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 101-106.
- Bilhartz, T. D., Bruhn, R. A. ve Olson J. E. (1999). The effect of early music training on child cognitive development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20(4), 615-636. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0193397399000337> adresinden erişilmiştir.

- Crncec, R., Wilson, S. J. ve Prior, M. (2006) The cognitive and academic benefits of music to children: facts and fiction, *Educational Psychology*, 26(4), 579-594, DOI: 10.1080/01443410500342542
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01443410500342542> adresinden erişilmiştir.
- Bulut, D. Ve Altay, E. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin müzik profilleri: Yozgat ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 237-254.
- Bozkurt, S. S., Zahal, O. ve Türe-Uyan, Z. D. (2015). Ortaokul öğrencilerinin duygu durumlarına göre dinledikleri müzik türlerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 3 (39), 541-567.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, G. (2015). Barış Manço örneğinden hareketle müziğin ahlak eğitimindeki önemi ve işlevi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 117-124.
- Eskioğlu, I. (2003). Müzik eğitiminin çocuk üzerindeki etkileri. Cumhuriyetimizin 80'inci yılında Müzik Sempozyumu, 30-31 Ekim, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Güler, N. (2008). *Müzikle çocuk eğitimi*. İstanbul: Hepsisi Çocuk Yayınları.
- Güner, N. (1995). *Ergenlerin dinledikleri müzik türünün depresyon ve saldırganlık düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karagöz, B. (2013). *İlköğretim öğrencilerine değerlerin okul şarkıları yoluyla kazandırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi.
- MEB. (2017). Çocuk gelişimi ve eğitimi müzik etkinlikleri http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/M%C3%BCzik%20Etkinlikleri.pdf adresinden erişilmiştir.
- Sezer, F. (2011). Öfke ve psikolojik belirtiler üzerine müziğin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 1473-1493.
- Okatan, İ. (2012). Müziğin sözel dili. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Onuk, Ö. (2009). "Türkiye'de müzik ve dil ekseninde kültürel yozlaşma", 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS), Müzik Kültürü ve Eğitimi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- Özbek, M. (1990). "Milli kültürümüz içinde Türk halk müziği", Milli kültür unsurlarımız üzerinde genel görüşler, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, (40), 194.
- Özgan, H., Arslan, M. C., Kara, M. (2014). Popüler kültürün öğrenci davranışları üzerinde algılanan etkileri. *Ekev Akademi Dergisi*, 18(58),469-484.
- Sarıkaya, M., Dönmez, E. C., Kurtaslan, Z. (2016). İlköğretim müzik ders kitaplarında yer alan türkülerin sözlerindeki değer kavramlarının incelenmesi. Değerler Bilançosu Beyaz Kitap, DİLMAÇ Bülent, BİRCAN H. Hüseyin, Ed., Konya: Çizgi Kitabevi.
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- ŞEN, Y. (2010). Okulöncesi dönemde, çocuğun gelişiminde müziğin önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 337-343.
- Şendurur, Y. ve Akgül Barış, D. (2002). Müzik eğitimi ve çocuklarda bilişsel başarı. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22(1), 165-174.

- Turhan, M. ve Kova, Ö. (2012). Değerler eğitimi açısından Türk halk müziği ve halk ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönlüm bağlamında bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(6), 117-128.
- Taşal, B. ve Vural, F. (2011). Şarkı sözlerinde şiddet ögesi: Aksaray ili ilköğretim ikinci kademe öğrencileriyle yapılan bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 251-259.
- Uluçay, T. (2018). Lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilimlerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 41, 135-153, DOI: 10.32547/ataunigsed.450424.
- Uluğbay, S. (2016). Müzik eğitiminin çocuk zekâsına olan etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1025-1034.
- Uslu Yardımcı, E. ve Uslu, K. (2015). Teke Yöresi geleneksel halk türkülerinin değerler bağlamında incelenmesi. Şevkiye Kazan Nas (Ed.), I. Teke Yöresi Sempozyumu bildiriler kitabı: 1, (s. 61-71) içinde. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükrük, S. ve Akarsu, S. (2017). Ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25, 1171-1186.